

ר' עובדיה מברטנורא

בירושלים. ואין הלכה כרבי יוסי: ו ארבעים זוג. כתי עדים זוג אחר זוג: ועכבן ר"ע. שלא היה לב"ד צורך בהן: אתה מכשילן לעתיד לבא. שימנעו מלבוא להעיד כשיראו שדבריהן לא נשמעו. והלכה כר"ג: ז אב ובנו וכל הקרובים כשרים לעדות החדש. דאמר להו רחמנא למשה ולאהרן (שמות י"ב) החדש הזה לכם, עדות זו של חדש תהא כשרה בכס ואע"פ שאתם אחים. ורבנן דפליגי עליה אמרי, החדש הזה לכם, עדות זו תהא מסורה לכם, לגדולים שבדור כמותכם. ואין הלכה כר"ש:

משנה ו

מעשה שהיה בשבת שעברו יותר מארבעים זוג של עדים להודיע שראו את המולד, ועכבן רבי עקיבא בלוד, שאמר להם שאין צורך בהם, ואסור להם לחלל שבת²⁰.

שלח לו רבן גמליאל לרבי עקיבא: אם מעבב אתה את הרבים ללכת להעיד בפעם הזאת, נמצאת מכשילן לעתיד לבא שלהבא ימנעו מלבוא, בחשבם שמן הסתם העידו כבר אחרים:

משנה ז

אב ובנו שראו את החדש - את הלבנה בחידושה, בכל זאת ילכו שניהם להעיד. לא מפני שמצטרפין זה עם זה להיות יחד עדים, שהרי יחד הם פסולים להעיד מפני קורבתם, אלא ילכו שניהם כדי שאם יפסל אחד מהן, יצטרף השני עם

עד אחר ויוכלו להעיד על החדש.

רבי שמעון אומר: אב ובנו וכל הקרובין, פשרין לעדות החדש, אף על פי שלשאר עדויות אינם ראויים להצטרף יחד²¹.

אמר רבי יוסי: מעשה בטוביה הרופא, שראה את החדש בירושלים, הוא ובנו ועבדו משתחרר שדינו עתה כגר, ובאו שלשתם להעיד, וקבלו הפהנים - בית דין של הכהנים אותו ואת בנו, ופסלו את עבדו המשוחרר, מפני שהקפידו לקבל עדות רק מישראלים מיוחדים. וכשבאו לפני בית דין,

ביאורים והרחבות

יהו מחללין אלא על ניסן ועל תשרי בלבד (כיוון שכל המועדות תלויים בהן).

20. פירוש: משעברו ארבעים זוגות עדים דרך לוד בדרכם לבית הדין בירושלים, עיכב רבי עקיבא את העדים שבאו אחריהם, כי סבר שאין צורך ביותר, ולכן אין הליכתם דוחה שבת (תפארת ישראל ועוד). בגמרא (כב, א) מובאת ברייתא: תניא, אמר רבי יהודה: חס ושלום שרבי עקיבא עיכבן, אלא שזפר (שם אדם, שהיה) ראשה של גדר עיכבן, ושלח רבן גמליאל והורידוהו מגדולתו.

21. בגמרא (כב, א) למדין שרבי שמעון, המתיר קרובי משפחה לעדות החדש, למד טעמו מהפסוק (שמות יב, א-ב): "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר, החדש הזה לכם" - עדות זו תהא כשרה בכס (משה ואהרן, אף על פי שהיו אחים). ורבנן דורשים מהפסוק: עדות זו תהא מסורה לכם (לגדולי הדור שכמותכם אני מוסר שיקבלו העדות ויקדשו החדש, אבל לא בא הכתוב להכשיר קרובי משפחה לעדות זו).

ר' עובדיה מברטנורא
ח משחקים בקוביא. עצמות
שמשחקים בהן בערבון. ואמור
רבנן אסמכתא לא קניא והרי
הן גזלנים מדרבנן: ומלוי
בריבית. לא קרוי גזלן
דאורייתא למפסליה, דהא
מנפשיה יהיב ליה: מפריחי
יונים. היינו כעין קוביא, אם
תקדמיה יונך ליוני: וסוחרי
שביעית. עושין סחורה בפירות
שביעית, ורחמנא אמר לאכלה
ולא לסחורה. ולפי שנחשדו כל
אלו לעבור על דת מחמת ממון,
חשדום להיות מעידים שקר על
שוחד: והעבדים. פסולים
דאורייתא הם, ק"ו מאשה:
עדות שאין האשה כשרה לה.
לפי שיש עדות שהאשה
כשרה, כגון להעיד לאשה שמת
בעלה להתירה לינשא לזרים,
וכן להעיד על סוטה שנטמאת
שלא תשתה. והנך פסולין
דרבנן, נמי כשרים. אבל פסולין
בעבירה מן התורה לא הכשירו
חכמים בעדות האשה, ואע"פ
שהכשירו העבד והאשה שהן
פסולים לעדות מן התורה:
ט ואם צודה להם. אורב. כמו
ואתה צודה את נפשי לקחתה

קבלו אותו ואת עבדו שלעדות אין צריכים
מיוחסים, ופסלו את בנו משום קירבה משפחתית:

משנה ח

אלו הן הפסולין להעיד בעדות החודש:
המשחק בקביא - משחקי מזל²²,
ומלוי בריבית - שבזה נוטל ממון שלא כדין, והרי
הוא גזלן מדרבנן,
ומפריחי יונים - המפריחים יונים לשם תחרות,
שמי שתקדם יונתו חברו יזכה בכסף שהתערבו
עליו, והרי זה כמשחק בקוביא,
וסוחרי פירות שביעית, ויש בכך איסור, שנאמר
(ויקרא כה, ו): "והייתה שפת הארץ לכם לאכלה" -
לאכלה ולא לסחורה,
ועבדים כנענים²³.

זה הפלל בדין האנשים הנ"ל: פל עדות שאין
האשה פשרה להעיד לה - אף הן - אנשים אלו
אינן פשרים לה²⁴.

משנה ט

מי שראה את החדש - את הלבנה בחידושה
ואינו יכול להגיד ברגליו עד בית הדין כדי להעיד,
כגון שהוא זקן או חולה - מוליכין אותו על
החמור אפילו בשבת, ומותר להביאו אפילו במטה.
ואם צודה להם - שמתיראים שמא יש שודדים

ביאורים והרחבות

22. בגמרא סנהדרין (כד, ב) אמרו שפסולו של המשחק בקוביא הוא דווקא כאשר אין להם
אומנות אחרת, מאחר ואינם עוסקים ביישובו של עולם, ואינו מכיר בטורח בני אדם, ואינו
חש להפסיד את ממון חברו. ויש המבארים שפסולם הוא משום שזכייתם היא בגדר
"אסמכתא", ואסמכתא אינה קונה, והרי הם גזלנין מדרבנן.

23. פירוש: עבד כנעני, דהיינו גוי הקנוי לישראל, פסול לעדות מן התורה, כפי שהגמרא בבבא
קמא (פח, א) לומדת בקל וחומר: אם האשה שהיא כשרה לבוא בקהל - פסולה לעדות, עבד
שפסול הוא מלבוא בקהל - לא כל שכן שפסול הוא לעדות!?

24. בגמרא (כב, א) למדין גם כן להפך: שכל עדות שהאשה כשרה לה - אף הם כשרים. מכאן
נלמד, שגזלן מדרבנן כשר להעיד לאשה שמת בעלה להתירה לינשא, שהרי זו עדות שגם
האשה כשרה לה.